

Rendetlenség a rendben

Vera Molnar művészete

FALUDY JUDIT

Kiscelli Múzeum – Fővárosi Képtár, 2019. X. 30. – 2020. III. 15.

Egy személyes élménnyel kezdem. Először szeretném elhelyezni magam abban a közegben, akik Vera Molnart ismerve ezekkel az absztrakt, geometrikus alkotásokkal és alkotójukkal foglalkoznak. 2003-ban Ébli Gábor Szöllősi-Nagy András és Nemes Judit kiállításiának válogatását, szervezését és rendezését bízta rám. Ugyanebben az évben kerültem az MTA Művészettörténeti Intézetébe, ahol az a Beke László volt akkor az igazgató, aki korábban a művészettörténet és a pszichológia határterületén született disszertációm megírásánál bábáskodott. Ez vezetett oda, hogy egyrészt François Molnar esztétika és pszichológia területén mozgó kutatásainak publikálása érdekében, másrészt a geometrikus művészetben való elmélyülés okán 2004-ben megismerkedtem Verával.

Rácsodálkoztam arra a szisztematikus egyéni munkamódszerre, mely rendszeres naplőbejegyzéseken alapul, nyitott, érdeklődő, saját hagyományokat teremtő, azokhoz ragaszkodó, más hagyományokat örömmel fölírógó, rendesen rendetlen, precízen pontatlan, pontos, „vonalas”, nyelvteremtő, formabontó, töredezettségével törtető, bontással építő. Szándékosan hagyom az értelmezési keretek között az ambiguitást (kétértelműséget), hogy mindenki olvashasson a sorok között – ahogy Vera Molnar is megcsillantja többnyelvűségének finom humorát, ami kritikai attitűdjét, címadásait, a képek és a szöveg között húzódó feszültséget jellemzi. Mert ez az, ami a leginkább jellemzi tudományos kutatásra épülő alkotásait. A vonal, a sor, a pont, a rács – mind megannyi lehetőség a variabilitás érzékeltetésére, eszköz a gondolat kifejezésére. A sűrű és a ritka, a stabil és az elmozduló, a síkban vagy a térben forgó, a tükröződő, az átlátszó vagy az átlátszatlan, az önmagába forduló, pontosabban az önmagába nem visszatérő (úgy is mint a Möbius-szalagra hajazó, mert kétszer nem léphetünk

ugyanabba a folyóba) ugyanakkor az olvasatnak a különböző megjelenési formái. A kör, a háromszög, a négyzet (akár a rombusz is) – vele együtt majd a gömb, a gúla (a tetraéder) és a kocka a transzformálás, a transzponálás alapegységei, ez akkor is igaz, ha az életműben nem minden forma jelent meg. Lehet, hogy nem is fog – a gömb például nem tűnik kellőképpen vonzóknak számára, mintha unalmas lenne. Ezzel szemben a szögletesen megtörtő síkidomok, a tépések során véletlenszerűen

Fotó: Sarkantyu Illés

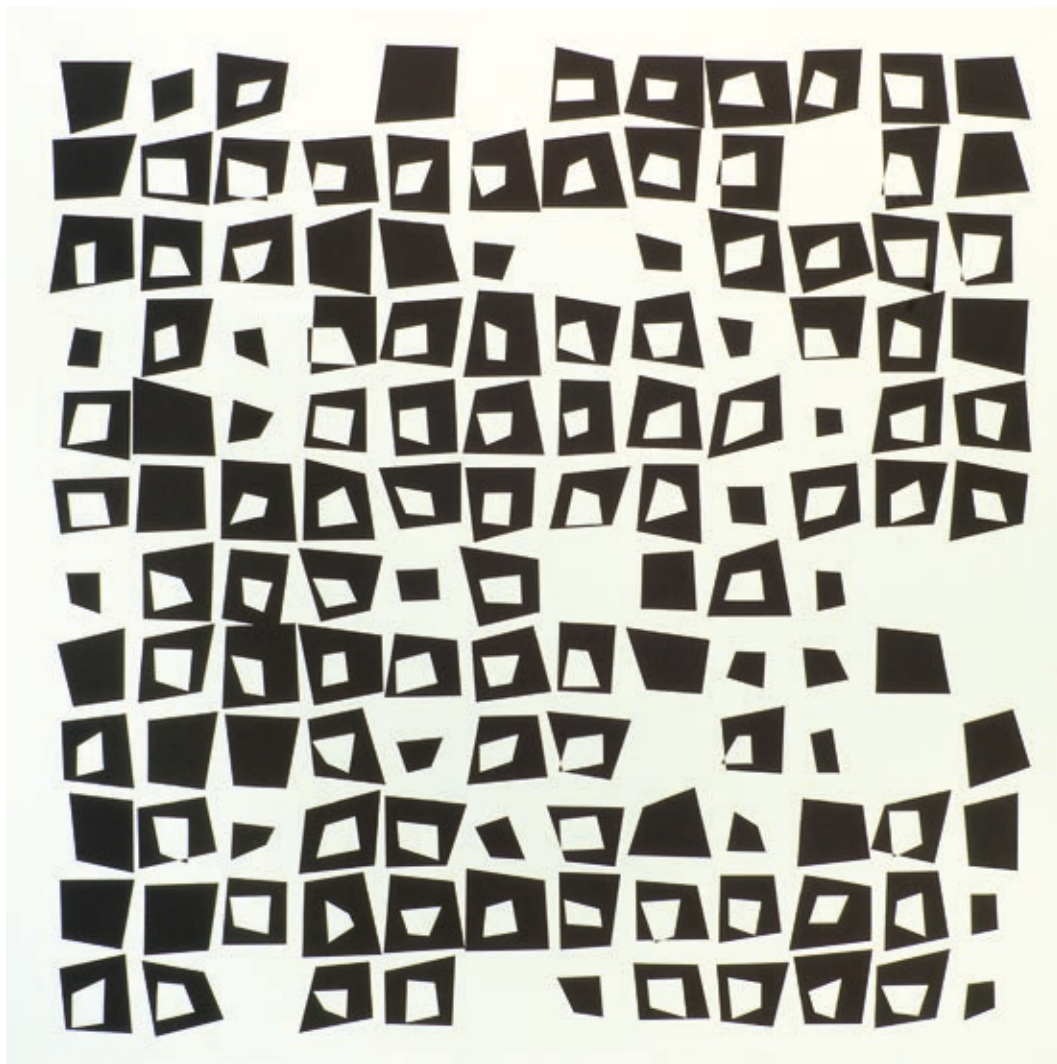
VERA MOLNAR: 1% rendetlenség, 1974, szitanyomat, 50x50 cm
Szöllősi-Nagy-Nemes-gyűjtemény, HUNGART © 2019

változó térbeli kiterjedések meghatározó jelentőségűek. Az időbeli egymásutániségot nem feltétlenül lehet tetten érni a téri sorrendiségben. Egyirányúság, sokirányúság, irány nélküliség – mind a dimenzionális mozgás igényét jelenítik meg, a kiterjedés a ponttól a vonalon keresztül a hajtogatásig vezet. Forogtatás, tükrözés – és ezek kombinációja

A bizonytalanság és a bizonyosság egyformán a véletlen műve – állítja alkotásain keresztül. Élek és görbületek strukturális váltakozása tudható a munkák hátterében, miközben elméleti értelmezésként a mostani tárlaton is megjelenő három csomópont látszik kiemelkedni. Dürer, Cézanne, Klee a hivatkozási alap. A rejtélyes és misztikus matematikai jelentéstartalom, a mérési eredmények koordináta-rendszeréhez is hasonlítható Sainte Victoire

hegyvonalat, a cézanne-i aprólékos szerkesztési és kidolgozási elvek vonzása és a gyermeki játékos megőrzésének hármassága jelzik Vera Molnar szabadon szárnyaló képzelőerejének referenciapontjait. A szeriálítás, a sorrendiség változása olyan, mint egy levél- vagy szótárregény: horizontális és vertikális módzatokban haladhatunk előre vagy hátra, választhatunk a motívumok fókuszba helyezése vagy háttérbe szorítása között. Néhány rádióinterjúban 1970–72 között Vera és François Molnar a szabadság kérdéskörét járták körbe. Georges Charbonnier riportterrel a nyelv szabadságának vizsgálatát, a szabályok, a nyelv által meghatározott gondolkozásmód egymást befolyásoló, a művészetre is alkalmazható eljárásait boncolgatták, a különböző nyelveket és azok felépítését, szerveződését próbálták vizuális síkra terelni. A szabadság és a tagadás mint nyelvi sajátosságok Vera Molnar műveiben keltek életre. A filozófusok (Kant, Sartre) vagy a pszichológusok (most csak Lacant említem) után akár Kosztolányi Dezsőt is segítségül hívhatnánk annak vizsgálatára, hogy mi a kapcsolat a nyelv és a gondolkodás, a filozófiai reflexiók, kritikai észrevételek

fotó: Sarkantyú illés

VERA MOLNAR: *Véletlen kongruencia*, 1973, akril, vászon, 100×100 cm, HUNGART © 2019

síkban és térben, közelítés – távolítás, rejtőző, kitakart, kihagyott, elfedő, opálosra váltó „hátraforduló” formák, patternnek alternatív, formabontó egységként jellemzik Vera Molnar oeuvre-jét.

között. Hivatkozhatunk csapdahelyzetekre, a morális értékek fejlődésére lépésről lépésre. Szabadság-e a helyzetfelismerés, a megértés? Ennek eszköze-e az akarat? (Gondoljunk itt a Kunstwollen fogalmára!) Vera Molnar magát tökéletesen szabadnak vallva megállapítja, hogy nem kíván teljes szabadságot. Véleménye szerint a szépség eléréséhez kombinatorikai számításokra van szüksége.

A déchiré (szétszaggatott) és a brisé (megtört) vonal, sor, forma megannyi irányváltást eredményez. Magát a mozgást kell alapélményként kezelni – csak így tudunk bármilyen fogalmi értelmezést nyerni önmagunk számára. A dekonstrukció nem a filozófiai gondolkodás, sokkal inkább valami mély emberi érzés szerint foglalkoztatja a befogadót. A tépések (ez is déchirer igével kifejezve) a valamit tönkre tenni értelmében is megmutatják a véletlen munkafolyamatba iktatásának igényét, ahogy ezt a 60-as évek francia avantgárd-jának alkotói is tették – legyen szó figuratív vagy

fotó: Bakos Ágnes és Thanyi Bence, Kiscelli Múzeum – Fővárosi Képtár

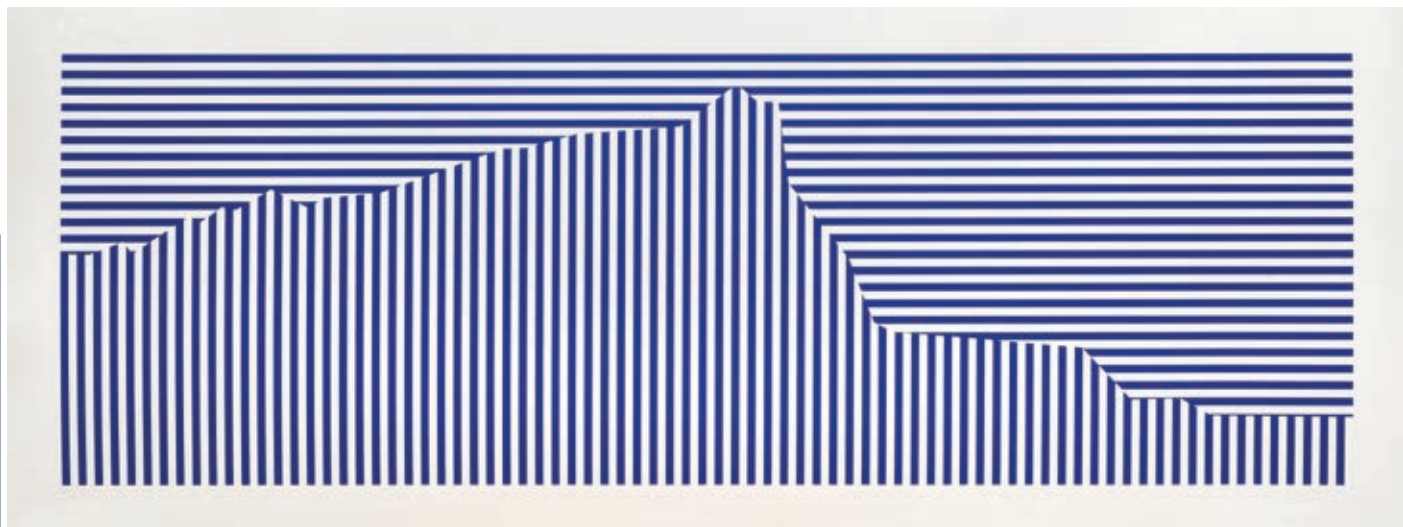

VERA MOLNAR: *Kör és tört vonal (Montparnasse-ciklus Klee után)*, 2007, színesceruza, ceruza, papír, 20×65 cm
Kiscelli Múzeum – Fővárosi Képtár, HUNGART © 2019

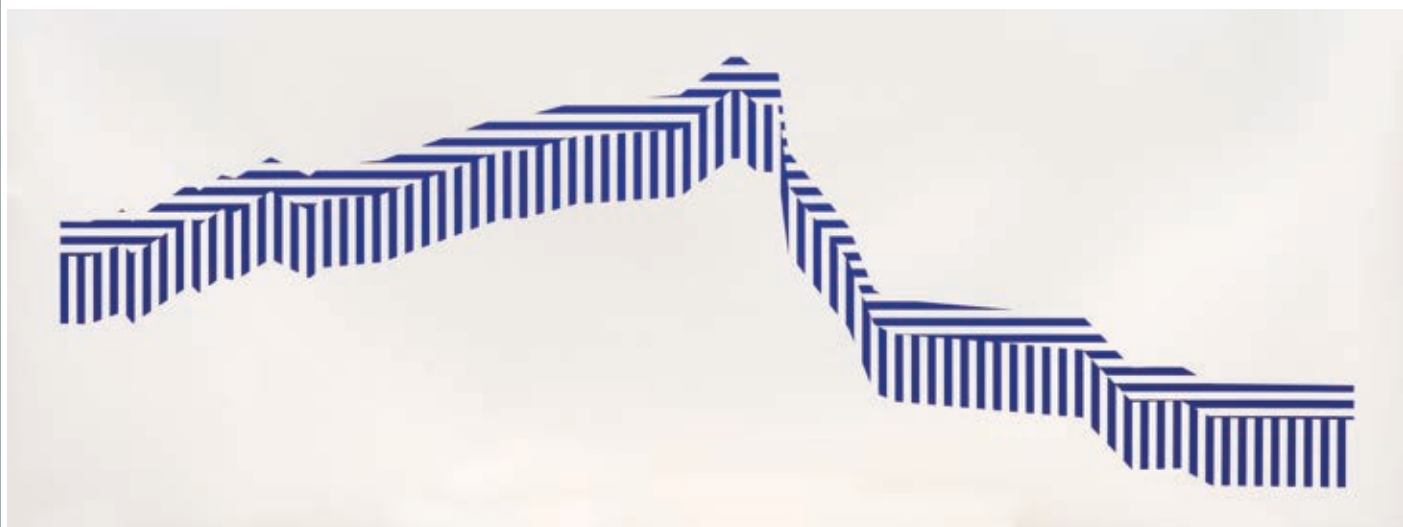
gesztusfestészetről, dekoratív, építészeti vagy szobrászati megoldásokról. Ebbe a rendszerbe illeszthető az az eljárás is, ahogy Vera Molnar néhol, nagyon ritkán megfolytatja a festéket, vagy a kifakítást használja. Ez az analóg fotóelőhívások világát idézi. Ugyancsak idekapcsolódik a talált szituációk ismert helyzetekké transzponálása, ahogy a homokra

Újtát az optikai csalódásoktól (70-es évek) az optikai csalásokig (2000-es évek) járja – változtatja a befogadó térérzetét, játszik az árnyékkal, síknyomatban és térbe forgatva formáit, kitakarással, sötét-világos ellentétekkel készít variációkat. Valós téralakzatok jelennek meg egymás alternatíváiként. Utóbbira példa a fonal térbeli átvezetése kiemelt pontokon. Az illúziók tekintetében François Molnar kérdésvetése is meg-megjelennek. Egy 1972-es interjúban François úgy fogalmaz, hogy óvatosnak kell lenni a színek

fotó: Bakos Ágnes és Tihanyi Bence, Kiscelli Múzeum – Fővárosi Képtár

Fotó: Bakos Ágnes és Tihanyi Bence, Kiscelli Múzeum – Fővárosi Képtár

VERA MOLNAR: *A Sainte-Victoire körvonala I-II*, 2017, szitanyomat, papír, egyenként 60,6×163 cm

Kiscelli Múzeum – Fővárosi Képtár, HUNGART © 2019

vetett algcsonmót mint a Mont Sainte Victoire hegyvonulatot értelmezi, és így „adja el” a befogadónak. Cézanne-nal a „mondanivaló nélküliség” érzését állítja szembe. A fentiek ellenére alkotásait egyáltalán nem tekinthetjük ártatlan *passe-temps*-nak. Minden egyes vonalhúzásának távlatban (időben és térben) felismerhető jelentősége van. Ahogy a fonémákból, a betűkből felépítjük lassan a szavakat, a tartalmat, úgy építkezik ez az életmű is a jegyzetektől a kidolgozott művekig. A többnyelvűség humorával, egyúttal objektivitásra törekvő komolysággal kell elemezni ezeket az alkotásokat. Látásmódjának kulcsa a lelki folyamatok szándékos kizárása: csak semmi érzélgősség! Szubjektivitást csak az értékítéletben enged meg – azt azonban megtartja magának.

befogadásának, percepciójának kérdésében. Nem beszélhetünk a színek identifikálásáról, mert már az is újabb és újabb kérdéseket vet föl. François kísérletei a fiziológia és a pszichológia határterületein mozognak, így kapcsolhatók a színekhez. A vizsgálódás tárgyát a különböző színekre adott reakciók jelentik. Elgondolkozhatunk, hogy látjuk mindezt megjelenni Vera Molnar alkotásaiban. A színintenzitás, a tonalitás, a dinamika a figyelem irányításának eszközei a festészetben, az esztétikában, a pszichológiában – vajon hatott-e, hat-e ez Vera Molnar látásmódjára?

Végezetül, visszatérve a személyesebb hangvételhez, a Fővárosi Képtár – Kiscelli Múzeum egy új szerzeményére, a *Hatmillió-hétszázhatvanötözezer-kétszázegy darab Sainte Victoire hegy* (2012) című Vera Molnar-műre az alábbi ajánlómmal hívom föl a figyelmüket:

Ej, mi a kék? Ez a remek tengerkék, mi mértékegység, s meddig terjed, ha engeded, míg konstans részeredményekkel kevered? Konkrét történetet mesélhetek, élvezet lesz minden részlet, mit pasztelltól a filcig, tollig kékrészekben eléd vetek.

A cikk megjelenését a B. Braun támogatta.